

Sygn. akt I UK 231/17

POSTANOWIENIE

Dnia 22 marca 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Rączka

w sprawie z odwołania E.O.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w R.
o prawo do emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 22 marca 2018 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w K.
z dnia 9 grudnia 2016 r., sygn. akt III AUa .../16,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 9 grudnia 2016 r., sygn. akt III AUa ..../16 Sąd Apelacyjny w K. w sprawie z odwołania E.O. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. z 28 sierpnia 2015 r., w której organ rentowy odmówił wnioskodawcy prawa do emerytury na podstawie przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 748 ze zm.) oraz na podstawie przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 1 ze zm.), przyjmując, że nie wykazał on 25-letniego stażu pracy na dzień 1 stycznia 1999 r., oddalił apelację odwołującego się od wyroku Sądu Okręgowego w K. z 18 lipca 2016 r., sygn. akt X U .../15, w którym Sąd oddalił odwołanie wnioskodawcy.

W sprawie ustalono, że E.O., ur. 29 maja 1955 r., wykazał przed organem

rentowym łączny staż pracy na dzień 1 stycznia 1999r. w wymiarze 21 lat, 7 miesięcy i 26 dni, w tym 17 lat, 10 miesięcy i 3 dni pracy wykonywanej w warunkach szczególnych. Organ rentowy nie zaliczył do ogólnego stażu pracy okresu nauki w Zasadniczej Szkole Zawodowej KWK „Z.”, wobec braku umowy o naukę zawodu, a nadto wskazał, że okres ten częściowo pokrywa się z już zaliczonym okresem pracy w gospodarstwie rolnym od 29 maja 1971 r. do 31 maja 1973 r.; nie uwzględnił nadto okresu prowadzenia działalności gospodarczej od 1996 r. wobec nieopłacania składek i okresu opieki nad dzieckiem w czasie pobierania renty.

Ubezpieczony przedstawił pismo z informacją o zawieraniu umów o naukę w Zasadniczej Szkole Zawodowej, a zeznania świadka A.D. pozwoliły ustalić, że nauka trwała trzy lata, przy czym, w każdym tygodniu nauki były dwa dni praktyki w kopalni, a w pozostałym okresie zajęcia teoretyczne w szkole. Kopalnia zapewniała uczniom posiłki regeneracyjne, umundurowanie, ubrania robocze, bilety miesięczne oraz stypendium.

Ponadto, ubezpieczony od 10 kwietnia 1991 r. był uprawniony do renty inwalidzkiej III grupy, a zawodowo pracował w okresie od 1 października 1992 r. do 20 lipca 1994 r., tj. do dnia porodu córki J., po czym zajmował się opieką nad nią oraz jej rehabilitacją. Od 1 czerwca 1996 r. ubezpieczony rozpoczął wraz z żoną prowadzenie działalności gospodarczej, przy czym, jako rencista, nie wystąpił o objęcie go ubezpieczeniem społecznym z tego tytułu.

Sąd Apelacyjny podzielił ustalenia faktyczne oraz ocenę prawną Sądu pierwszej instancji, wskazując, że okres nauki wnioskodawcy w Zasadniczej Szkole Zawodowej KWK „Z.” od 1 września 1970 r. do 28 maja 1971 r. (pozostały okres nauki, przypadający na czasookres od 29 maja 1971 r. do 31 maja 1973 r. został uwzględniony w ogólnym stażu, jako praca w gospodarstwie rolnym), prawidłowo nie został zaliczony do stażu pracy, jako okres składkowy. Argumenty podnoszone przez ubezpieczonego w tym zakresie nie mogły zostać uwzględnione, bowiem warunkiem zaliczenia spornego okresu do stażu pracy było ustalenie, że odpowiada on desygnatowi definicji zawartej w treści art. 6 ust. 2 pkt 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 887 ze zm.), zgodnie z którym za

okresy składkowe uważa się również przypadające przed dniem 15 listopada 1991 r. zatrudnienie młodocianych na obszarze Państwa Polskiego na warunkach określonych w przepisach obowiązujących przed dniem 1 stycznia 1975 r. Natomiast ubezpieczony nie był pracownikiem młodocianym. Do przyjęcia odmiennego stanowiska nie wystarczy fakt pobierania stypendium, posiadania prawa do przywilejów związanych z nauką w szkole należącej do resortu górnictwa, czy odbywanie praktyk zawodowych.

Sąd drugiej instancji zważył, że ubezpieczony w spornym okresie nie uczęszczał do szkoły zawodowej dla pracujących, nie zawarł umowy o naukę zawodu i nie wykonywał zatrudnienia jako pracownik młodociany, jednocześnie ucząc się w szkole utworzonej mocą uchwały nr 448 Prezydium Rządu z dnia 21 czerwca 1951 r. o ustroju szkolnictwa zawodowego. W tej sytuacji, powyższy okres nie mógł być uwzględniony w stażu pracy. Podobnie jak okres wykonywania działalności gospodarczej w czasie przypadającym na pobieranie renty inwalidzkiej.

Ubezpieczony faktycznie był zwolniony z obowiązku opłacania składek na ubezpieczenie społeczne, gdyż takie prawo dawała mu regulacja zawarta w treści art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą oraz ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. z 1989 r. Nr 46, poz. 250 ze zm.), jednakże miał prawo do zgłoszenia wniosku o objęcie takim ubezpieczeniem. Z faktu, że nie złożył stosownego wniosku, ani też nie podjął jakichkolwiek działań związanych z uzyskaniem statusu osoby ubezpieczonej, nie może, zdaniem Sądu odwoławczego w chwili obecnej wywodzić dla siebie pozytywnych skutków prawnych w sferze związanej z ubezpieczeniami społecznymi.

Sąd Apelacyjny nie zanegował przy tym możliwości doliczenia do wykazanego już skutecznie stażu pracy okresu opieki nad dzieckiem - w trybie art. 7 pkt 5a cytowanej ustawy - w wymiarze 3 lat. Był to jednakże okres niewystarczający do wykazania 25 lat stażu pracy, wobec wykazanego dotychczas okresu 21 lat 7 miesięcy i 26 dni.

Powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego zaskarżył w całości skargą kasacyjną odwołujący się. Skargę oparto na zarzucie naruszenia przepisów prawa materialnego i procesowego.

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania oparto na przyczynach przyjęcia skargi do rozpoznania określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c. Wskazano, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona w części dotyczącej naruszenia prawa materialnego tj. art. 6 ust. 2 pkt 14 lit. a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jak również w części dotyczącej naruszenia prawa materialnego art. 6 ust. 2 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz naruszenia przez Sąd Apelacyjny w K. przepisów postępowania w postaci art. art. 381 k.p.c. w zw. z art. 227, 236, 224 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., a także art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. co miało istotny wpływ na wynik postępowania.

Ponadto skarżący wskazał na występowanie w niniejszej sprawie istotnego zagadnienia prawnego, które sprowadzało się od odpowiedzi na pytanie czy dopuszczalne jest uznanie okresu prowadzenia działalności gospodarczej po 15 listopada 1991 r. za okresy nieskładkowe w sytuacji korzystania przez przedsiębiorcę ze zwolnienia z obowiązku opłacania składek na ubezpieczenie społeczne ze względu na pobieranie renty inwalidzkiej?

Organ rentowy nie składał odpowiedzi na skargę kasacyjną.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna odwołującego się nie kwalifikuje się do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie (1) występuje istotne zagadnienie prawne, (2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, (3) zachodzi nieważność postępowania lub (4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Wniesiona w sprawie skarga kasacyjna zawiera wniosek o przyjęcie jej do

rozpoznania uzasadniony w ten sposób, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) oraz skarga jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) Nie można jednak uznać, że skarżący wykazał istnienie przesłanek przyjęcia skargi do rozpoznania określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 czy też 4 k.p.c.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto, że przesłanka oczywistej zasadności skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) spełniona jest wówczas, gdy zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100; z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004 nr 3, poz. 49). Musi być zatem oczywiste, że ma miejsce kwalifikowana postać naruszenia prawa, zauważalna *prima facie* przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, która przesądza o wadliwości zaskarżonego orzeczenia w stopniu nakazującym uwzględnienie skargi (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 24 lutego 2012 r., II CSK 225/11, niepubl.; z dnia 23 listopada 2011 r., III PK 44/11, niepubl.). Powołanie się na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje przy tym skarżącego do przedstawienia wyводу prawnego, uzasadniającego jego pogląd, że skarga jest oczywiście uzasadniona, przy czym, o ile dla uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla jej przyjęcia do rozpoznania konieczne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274).

Natomiast istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotychczas w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może przyczynić się do rozwoju prawa. W świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego dotyczącego przyczyny przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na

występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne polega na sformułowaniu samego zagadnienia wraz ze wskazaniem konkretnego przepisu prawa, na tle którego to zagadnienie występuje oraz wskazaniu argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, w tym także na sformułowaniu własnego stanowiska przez skarżącego. Wywód ten powinien być zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, LEX nr 1102817). Analogicznie należy traktować wymogi konstrukcyjne samego zagadnienia prawnego, formułowanego w ramach przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. oraz jego związek ze sprawą i skargą kasacyjną, która miałaby zostać rozpoznana przez Sąd Najwyższy. Zagadnienie prawne powinno, przede wszystkim, być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571), a jednocześnie być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (por. postanowienia Sądu Najwyższego z 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z 22 października 2002 r., III CZP 64/02, LEX nr 77033 i z 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179) i pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą, co oznacza, że sformułowane zagadnienie prawne musi mieć wpływ na rozstrzygnięcie danej sprawy (postanowienia Sądu Najwyższego z 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07, LEX nr 864002; z 22 listopada 2007 r., I CSK 326/07, LEX nr 560504), a w końcu, dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (poważne) wątpliwości.

W niniejszej sprawie skarżący nie uzasadnił jednak należycie żadnej ze wskazanych przez siebie przesłanek przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Należy przypomnieć, że obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do przesłanek z art. 398⁴ § 2 k.p.c., gdyż tylko wówczas może być osiągnięty cel wymagań przewidzianych w art. 398⁴ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania

wynika z oceny, czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o jakich jest mowa w art. 398⁹ § 1 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z 9 stycznia 2018 r., IV CSK 389/17, LEX nr 2433070). Jednocześnie, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego, cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być zatem osiągnięty jedynie przez powołanie i uzasadnienie istnienia takich przesłanek, które będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania. Na tych jedynie przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (postanowienie Sądu Najwyższego z 28 marca 2017 r., II CSK 676/16, LEX nr 2405280; postanowienie Sądu Najwyższego z 30 listopada 2017 r., II CSK 359/17, LEX nr 2415930).

Sąd Najwyższy w swoim orzecznictwie wielokrotnie wyjaśniał przy tym, że wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Oba te elementy muszą być więc przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione, a dla spełnienia wymogu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. nie wystarczy odwołanie się do podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia, bo choć dla obu tych przesłanek argumenty mogą być podobne, to Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, nie analizuje zaś podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych elementów konstrukcyjnych skargi, ani tym bardziej się ich domyślać. Skarga kasacyjna jest wszak szczególnym środkiem zaskarżenia, realizującym przede wszystkim interes publiczny, polegający na usuwaniu rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych oraz na wspomaganiu rozwoju prawa, zatem uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powinno koncentrować się na wykazaniu, iż takie okoliczności w sprawie zachodzą (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 18 maja 2016 r., V CSK 590/15, LEX nr 2042674 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z 20 października 2016 r., I PK 59/16, LEX nr 2160130 i przywołane w nim

orzecznictwo).

Zauważyć przy tym należy, że wymaganie formalne polegające na przedstawieniu w skardze kasacyjnej wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania oraz jego uzasadnienia (art. 398⁴ § 2 k.p.c.) nie jest spełnione tylko w razie całkowitego braku takiego wniosku lub braku jakiegokolwiek jego uzasadnienia. Jeśli w skardze kasacyjnej zawarto wniosek o jej przyjęcie do rozpoznania oraz przedstawiono „jakikolwiek” uzasadnienie takiego wniosku, to skargi nie można traktować jako niespełniającej wymagań formalnych. Oczywiście takie („jakikolwiek”) uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej (jego merytoryczna treść i przedstawiona argumentacja prawna) będzie podstawą dokonania przez Sąd Najwyższy oceny zasadności wniosku w ramach tak zwanego przedsądu. Wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej, który nie został należycie uzasadniony, nie będzie uwzględniony, czyli Sąd Najwyższy odmówi przyjęcia skargi do rozpoznania i takie rozstrzygnięcia (a nie odrzucenia skarg) na podstawie art. 398⁹ k.p.c. (tak: postanowienie Sądu Najwyższego z 22 czerwca 2016 r., III UZ 6/16, LEX nr 2122062).

Odnosząc powyższe rozważania do realiów niniejszej sprawy należy stwierdzić, że skarżący nie przedstawił w treści skargi kasacyjnej należycie wyodrębnionego i uargumentowanego uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. Jedynie w części skargi zatytułowanej „Podsumowanie” wskazał on, że „Ubezpieczony uzasadnia wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁴ § 1 pkt 1 i 4) k.p.c., gdyż w tej sprawie występują następujące istotne zagadnienia prawne opisane w punkcie III uzasadnienia, a w pozostałej części skarga jest oczywiście uzasadniona, gdyż w zaskarżonym wyroku oczywiście naruszono prawo w postaci przepisów materialnoprawnych jak i procesowych, mających istotne znaczenia dla wyniku sprawy, co zostało wykazane w punkcie II i III uzasadnienia.”. Wobec tego nie można było uznać, że skarga kasacyjna w ogóle nie zawiera uzasadnienia i odrzucić skargi, bowiem „jakiś” uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w niej zawarto, jednak jest to uzasadnienie sporządzone nieprawidłowo, niewyodrębnione z treści uzasadnienia zarzutów kasacyjnych i nieuwzględniające odrębnego celu i charakteru przesłanek przyjęcia skargi

kasacyjnej do rozpoznania, które podlegają ocenie na etapie przedsądu.

W ocenie Sądu Najwyższego w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę nie można uznać, że skarżący przekonująco wykazał występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego czy też oczywistej zasadności skargi kasacyjnej, w sytuacji gdy nie przedstawił on żadnego wyводу jurydycznego pozwalającego na ocenę prawdziwości powołanych przez niego przesłanek przyjęcia skargi do rozpoznania, odsyłając w tym zakresie jedynie do uzasadnienia zarzutów kasacyjnych i umieszczonych tak wywodów, dotyczących jednak zarzutów o odmiennym charakterze, niż przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Stwierdzając, że nie zachodzą przyczyny przyjęcia skargi, określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c.

kc